

संपादकीय

अजरामर पार्श्वगायक मुकेश

आज २७ ऑगस्ट, हिंदी चित्रपट सृष्टीतील अजरामर पार्श्वगायक मुकेश यांचा आज स्मृतिदिन. २२ जुलै १९२३ रोजी मुकेश यांचा जन्म झाला. मुकेश यांचे संपूर्ण नाव मुकेश चंद माथूर असे होते. दिल्लीतील दारियांगंज आणि चांदणी चौकात त्यांचे बालपण गेले. त्यांच्या वडिलांचे नाव जोरावर चंद माथूर असे होते ते इंजिनिअर होते तर आई राणी या गृहिणी होत्या. मुकेश यांना बालपणापासून संगीताची आवड होती. त्याकाळातील प्रख्यात गायक कुंदनलाल सहगल यांचे ते प्रशंसक होते. त्यांनाही कुंदनलाल सहगल यांच्याप्रमाणे अभिनेता व गायक द्व्याये होते त्यासाठी त्यांनी लहान बयातच त्यांची संगीताचे प्राथमिक धडे गिरवले. त्याकाळातील गाजलेले अभिनेते मोतीलाल यांनी मुकेश यांना त्यांच्या दूरच्या बहिणीच्या लग्नात गाताना पाहिले. मुकेश यांचा आवाज ऐकता क्षणीच ते त्यांच्या आवाजाच्या प्रेमात पडले. एक दिवस हा आवाज हिंदी चित्रपट सृष्टिचा आवाज बनेल असे ते त्यांच्या आई वडिलांना म्हणाले. त्यांनी मुकेश यांना मुंबईत आणले आणि गायक पंडित जगन्नाथ यांच्याकडून गायनाचे शास्त्रशुद्ध प्रशिक्षण घेण्यास सागितले. त्यांनीही गायनाचे शास्त्रशुद्ध प्रशिक्षण घेतले. या दरम्यान त्यांना काही चित्रपटात अभिनयाच्या अँफर्स आल्या. मुकेश यांचा राजिंविंडा चेहरा आणि स्मितहास्य यामुळे त्यांना थेट नायकाच्या भूमिका मिळाल्या. १९४९ साली निर्दोष या चित्रपटात त्यांनी पहिल्यांदा अभिनय केला. त्यांनंतर चार पाच चित्रपटात त्यांनी भूमिका केल्या मात्र त्यांनी अभिनय केलेले चित्रपट काही विशेष चालले नाही त्यामुळे नायक बनण्याचे आपले स्वप्न बाजूला ठेवून त्यांनी गायनावर लक्ष केंद्रित केले. गायक म्हणून मुकेश यांना पाहिला ब्रेक मिळाला तो १९४९ साली आलेल्या पहिली नजर या चित्रपटात. या चित्रपटात त्यांनी गायलेले दिल जलता है तो जलने दो हे गीत खूप लोकप्रिय झाले. या गीतामुळे चित्रपट सृष्टित त्यांची ओळख निर्माण झाली. या गाण्यावर कुंदनलाल सहगल यांच्या शैलीचा प्रभाव होता. १९५८ साली आलेल्या यहांदी या चित्रपटातील ये मेरा दिवानापन है गेण देखील खूप गाजले या गाण्यावर त्यांनी स्वतःची वेगळी शैली निर्माण केली आणि कुंदनलाल सहगल यांच्या प्रभावातून ते बाहेर पडले. त्यांनंतर हिंदी चित्रपट सृष्टित मुकेश युग सुरु झाले. त्यांनी अनुगामिक शैलीत गायलेले गाणे हिट होऊ लागले. मेला आणि अंदाज या चित्रपटात त्यांनी गायलेले सर्व गाणी लोकप्रिय झाले. अंदाज हिट झाली. अंदाज मुकेश रणजित नावाच्या स्टुडिओत गायनाचा रियाज करीत होते तेंव्हा तिथे एक देखणा तरुण आला आणि म्हणाला किती भावनाप्रधान आहे तुझा आवाज. मला तुझा आवाज खूप आवडतो. तो तरुण होता राज कपूर. पुढे राज कपूर आणि मुकेश हे हिंदी चित्रपट सृष्टीतील यशाचे समीकरण बनले. या जोडीने अनेक हिट गाणी दिले. आग, आवरा, श्री ४२०, बरसात, परवरिश, अनाडी, संगम, मेरा नाम जोकर या आर के बॅनरच्या चित्रपटातील मुकेश यांनी गायलेली सर्व गाणी गाजली. राज कपूर यांचा आवाज अशीच मुकेश यांची ओळख निर्माण झाली. राज कपूर यांच्या सत्यम शिवम सुंदरम या चित्रपटातल्या गाण्याचे रेकॉर्डिंग करून ते अमेरिकेला गेले होते. डेट्रॉय मिशिगन मध्ये २७ ऑगस्ट १९७६ रोजी ते लवकर उरून अंदोडीसाठी गेले असता अचानक त्याच्या छातीत कळ आली आणि त्यांची प्राणज्ञोत मवळली. त्यांच्या निधनानंतर राज कपूर यांनी आज माझा आवाज कायमचा हरपला! अशी प्रतिक्रिया दिली. मुकेश यांनी तीन दशकांहून अधिक काळ आपल्या अनोख्या गायन शैलीने रसिकांवर मोहिनी घातली. मुकेश यांचा दर्दभरा आवाज रसिकांच्या मनावर कायमचा कोरला गेला आज इतक्या वर्षांनीही त्यांचा दर्दभरा आवाज रसिकांना मोहित करतो. त्यांना अनेक पुरुस्कार मिळाले. रसिनंगंधा या चित्रपटासाठी त्यांना राष्ट्रीय पुरुस्कार मिळाला तर चार वेळा फिल्मफेअर पुरुस्कार मिळाला मात्र ते रसिकांच्या मनात त्यांचे जे स्थान आहे त्याला सर्व पुरुस्काराहून शेष आहे मानत. त्यांच्यासारखा महान पार्श्वगायक पुन्हा होणार नाही.

स्मृतिदिनी मुकेश यांना
भावपूर्ण आदरांजली!

॥ गणपती माझा नाचत आला... ॥

दिलीप देशपांडे
जामनेर. निजलगांव
मोबाला. ८९९५६६९९७

गरीब-श्रीमंत, सर्वजन या उत्सवात एकत्र सहभागी होतात आणि समानतेचा संदेश देतात.

धर्मिक महत्वासोबतच सांस्कृतिक महत्वही तेवढेच आहे.

गणेश उत्सव हा सांस्कृतिक महोत्सव म्हणूनही

महत्वाचा आहे. या उत्सवाचा दारम्यान विविध

सांस्कृतिक कार्यक्रम, नव्य, गायन, नाटक आणि

स्वर्धा आयोजित केल्या जातात. निरनिराळे

देखावे करून आरास केली जाते. या कार्यक्रम

मंधून भारतीय संस्कृतीचे

पैलू, कला प्रचार आणि प्रसार

होते. या दिवशी श्री गणेशाची प्रतिष्ठापना करून

दहा दिवसांच्या उत्सवाला प्रारंभ होते. हा उत्सव केवळ

धार्मिक उत्सव नसून सांस्कृतिक, सामाजिक आणि

पर्यावरणीय, आर्थिक दृष्टिकोनातून

गणेशोत्सव हा सर्वप्रथम धर्मिक दृष्टिकोनातून

महत्वाचा आहे. भगवान श्री गणेश हे बुद्धी, ज्ञान,

समृद्धी आणि संकट अडथळे दूर करणारे देव मानले

जातात. विघ्नहर्ता म्हणूनही उत्सवात आयोजित

केलं जात. यामुळे नवोदित कलाकारांना आपली कला सादर

करण्याची संधी मिळते आणि संस्कृतीचे

संवर्धन होते.

हे सर्व साजेरे करत असताना

पर्यावरणाचा समातोल राखून प्रदूषण

निर्माण होणा. नाही यावाचीतीही

लक्ष देणे तेवढेच आवश्यक आहे

गणेश उत्सवाचा काळात

पर्यावरणाशी संवर्धित समस्या देखील वाढत आहेत.

आरोयाला घातक रांगाचा वापर, घातक प्लास्टिक

करून गणपतीला २१ १०१ १०१ मोदकांका नैवेद्य

दाखवला जातो. अनेक मंडळांमध्ये गणपती अर्थवर्शी

चे सामूहिक पठण होते असते पुण्याचे तर दागदूशेठ

हलवाई गणपतीसमोर हजारो लिंगा त्रिष्णुपंचमीच्या

दिवशी सामूहिक अर्थवर्शीष पठण करत असतात. श्री

गणेशाच्या या पूजेमुळे लोकांमध्ये श्रद्धा, भक्ती आणि

सार्वजनिक भावना जागृत होते. गजनाना श्री गणेशाचा

आधी वंदू तुज मोरेया... दाता तू गणपती गजनाना

गणेश रंगी नाचतो नाचतो... चिकमोत्याची माळ, होती

ग तीस तोव्याची ग... अशी गणपतीची सुंदर सुंदर गाणे

या काळात आपल्या कानावर पडतात.

गणेश उत्सवाचा निर्मिताने समाजात एकात्म

आणि बंदूची ओळख निर्माण होते. या उत्सवामुळे समाजात एकात्म

ता, समर्पण आणि सद्भावना वाढीस लागते. पर्यावरणपूरक

गणेशोत्सव साजारा करून आपण पर्यावरणाचं संरक्षण

करू शकतो. तसेच, सांस्कृतिक आणि परांपराकरितेचं

जतन करणे आणि आधुनिकतेचा स्वीकारणी

उत्सवाचा विविध वैलूना सन्मान

देऊन आण एक समृद्ध आणि सरक्कर समाज निम

ण करू शकतो. एका मोठ्या विचाराने लोकमान्य टिळकांनी, भाऊसाहेब रंगारी यांनी गणेशोत्सवाला

सार्वजनिक स्वरूप दिले ते आपण टिकवाला हवे. अनेक

वाईट प्रसिद्ध घटना समाजात घडताहेत त्या कुठेती बद्द

व्यावरणात आहेत.

गणेश उत्सवाचा काळात आधुनिकतेचा आणि

निर्माण व्हावा. देशभक्ती वाढीस लागावी, आपली

संस्कृतीचा जोपासना व्हावी. या देशात पोशेशिदा म्हणतो

त्या बळीगाजाला चांगले दिवस यावे, तरणांच्या हाताला

काम मिळावे म्हणून

